

Diarienummer: TIL 2020/11
Handling: 17
Handläggare: Caroline Larsson

Jämshögs Folkhögskola
Kulltorpsvägen 2
293 72 Jämshög

Tillsyn avseende diskriminering inom utbildningsområdet

Diskrimineringsombudsmannen (DO) har granskat om Jämshögs Folkhögskola har överträtt förbudet mot diskriminering som har samband med religion eller annan trosuppfattning.

DO:s beslut

DO bedömer att utredningen inte ger stöd för att Jämshögs Folkhögskola har överträtt förbudet mot diskriminering som gäller för utbildningsanordnare, 2 kap. 5 § diskrimineringslagen (2008:567), DL.

Om ärendet

Bakgrund till DO:s beslut att inleda tillsyn

DO har tagit emot två klagomål mot Jämshögs Folkhögskola (folkhögskolan) om att folkhögskolan har utsatt två studenter (A och B) för diskriminering genom att ha avskilt dem från en kurs på grund av att de inte har hälsat på personer av motsatt kön genom handskakning. DO har inlett en tillsyn med anledning av uppgifterna.

A har i huvudsak framfört följande. När hon den 19 augusti 2019 inte hälsade på en manlig pedagog med handskakning blev hon kallad till flera möten. På mötena uppgav pedagogen och rektorn att om A ville studera vid folkhögskolan måste hon hälsa med handskakning. Hon deltog i övrigt i folkhögskolans aktiviteter. Det framgick av A:s kläder att hon är muslim och hon förklarade att hon inte kunde hälsa på män genom handskakning på grund av sin religion. Kravet på handskakning var tydligt och hon fick inte komma till skolan om hon inte hälsade med handskakning. Hon ville ha ett intyg om detta från rektorn och fick till slut ett skriftligt beslut om avskiljande.

B har i huvudsak framfört följande. Den 19 augusti 2019 skulle han anmäla sig till en kurs vid folkhögskolan. När han inte hälsade på en kvinnlig pedagog med handskakning blev han kallad till möte med rektorn. Rektorn uppgav att B inte var välkommen till folkhögskolan om han inte hälsade med handskakning. B har inget problem med att kontakta kvinnor och han försökte prata med den kvinnliga pedagogen. Det enda han inte kunde göra var att hälsa med handskakning.

Utredningen i ärendet

DO har begärt yttranden från Jämshögs Folkhögskola som sammanfattningsvis har uppgett följande. Jämshögs Folkhögskola har inte diskriminerat A eller B. Att A och B inte gick kvar på folkhögskolan har andra orsaker än att de inte ville hälsa på personer av motsatt kön genom handskakning. Det är inte oförenligt med skolans värdegrund att inte skaka hand med personer av motsatt kön om man istället visar respekt på annat sätt.

Beträffande A ville hon inte ta i hand, men framförallt vägrade hon konsekvent att delta i aktiviteter under introduktionsveckan och att interagera med de andra deltagarna. Pedagogerna som gick runt och hälsade på studenterna med handskakning gjorde det för att hälsa dem välkomna och visa respekt. En namnlek innehöll moment där deltagarna skulle säga sitt namn och ta i hand. Om A hade förklarat varför hon inte ville delta, eller visat intresse av att delta fast med andra förutsättningar, hade folkhögskolan kunnat anpassa aktiviteterna.

Pedagoger och rektorn hade samtal med A om bland annat folkhögskolans värdegrund och arbetssätt. Rektorn uppfattade inte att A:s avvisande och icke-deltagande hade med religion att göra och A nämnde inte heller att hon som muslim hälsar på kvinnor men inte på män. A krävde ett intyg om att hon inte fick gå kvar på folkhögskolan.

Beträffande B skulle han den första dagen på höstterminen anmäla sig till en kurs på folkhögskolan. I samband med detta försökte en kvinnlig pedagog hjälpa honom, men han vägrade att prata direkt med kvinnan. B hälsade inte på något sätt tillbaka på kvinnan, varken med handslag eller någon annan hälsningsgest. Han backade istället och vände sig till två manliga kursdeltagare som i sin tur kommunicerade med kvinnan. Vid ett andra möte backade B även då undan när den kvinnliga pedagogen försökte hälsa på honom och han kommunicerade inte heller vid detta samtal direkt med kvinnan utan endast med en manlig pedagog som också närvarade.

Under ett möte med rektorn förklarade B att han ville studera på folkhögskolan, men var även öppen med att han inte kunde göra vissa saker och mycket handlade om hans kvinnosyn. B hade en vag uppfattning om vad en folkhögskola var och rektorn erbjöd honom därför att börja på skolan för att se om det var rätt utbildningsform för honom. Eftersom B inte ville ändra sin inställning enades de om att han skulle söka till annan skola. Rektorn uttalade aldrig något tvång om att B måste skaka hand.

Rättslig reglering på området

Enligt 2 kap. 5 § DL får en utbildningsanordnare inte diskriminera något barn eller någon elev, student eller studerande som deltar i eller söker till verksamheten. Anställda och uppdragstagare i verksamheten ska likställas med utbildningsanordnaren när de handlar inom ramen för anställningen eller uppdraget.

Direkt diskriminering innebär att någon missgynnas genom att behandlas sämre än någon annan behandlas, har behandlats eller skulle ha behandlats i en jämförbar situation, om missgynnandet har samband med bland annat religion eller annan trosuppfattning, 1 kap. 4 § 1 DL.

Indirekt diskriminering innebär att någon missgynnas genom tillämpning av en bestämmelse, ett kriterium eller ett förfaringssätt som framstår som neutralt men som kan komma att särskilt missgynna personer med bland annat viss religion eller annan trosuppfattning, såvida inte bestämmelsen, kriteriet eller förfaringssättet har ett berättigat syfte och de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet, 1 kap. 4 § 2 DL.

DO:s bedömning

Direkt diskriminering

DO prövar först frågan om folkhögskolans agerande utgjort direkt diskriminering.

En första förutsättning för att direkt diskriminering ska föreligga är att en person missgynnas. Det som typiskt sett är förenat med faktisk förlust, obehag eller liknande är missgynnande. Det krävs vidare att en jämförelse görs med hur någon eller några andra personer behandlas, har blivit behandlade eller skulle ha behandlats, samt att det finns ett samband mellan missgynnandet och en diskrimineringsgrund. Ett orsakssamband finns även när diskrimineringsgrunden är en av flera faktorer som utgör orsaken till den missgynnande handlingen. (Se förarbetena till DL, prop. 2007/08:95, s. 486 ff.)

Beträffande B kan DO konstatera att uppgifterna i utredningen går isär om huruvida han har avskilts från kursen på folkhögskolan. Genom utredningsmaterialet framgår inte tydligt vad som ägt rum vid det aktuella tillfället. Mot denna bakgrund bedömer DO att det inte är visat att B har utsatts för ett missgynnande i diskrimineringslagens mening.

Uppgifterna i utredningsmaterialet går även delvis isär beträffande hur A har avskilts från kursen på folkhögskolan. Det är dock ostridigt att A har påbörjat kursen och att hon därefter har haft flera möten med pedagoger och rektorn, där de diskuterat hennes fortsatta studier på folkhögskolan. Detta har sedan mynnat ut i ett skriftligt beslut om avskiljande. DO bedömer att A härigenom har utsatts för ett missgynnande i diskrimineringslagens mening.

Emellertid står ord mot ord om vad som har sagts vid de olika samtalen, vilken kännedom rektorn haft om anledningen till att A inte deltog i vissa aktiviteter samt skälet till beslutet om avskiljande. DO bedömer att det saknas underlag för att här sätta A:s uppgifter framför uppgifterna från Jämshögs Folkhögskola. DO bedömer därför att utredningen inte ger stöd för att beslutet om avskiljande har haft samband med A:s religion.

Indirekt diskriminering

Det är genom utredningen klarlagt att en av aktiviteterna under introduktionsveckan på folkhögskolan innehöll moment där deltagarna skulle säga sitt namn och ta i hand. Frågan är om folkhögskolan genom denna aktivitet, eller i övrigt genom krav på handskakning, har överträtt förbudet mot indirekt diskriminering.

Indirekt diskriminering innebär att någon missgynnas genom tillämpning av en bestämmelse, ett kriterium eller ett förfaringssätt som framstår som neutralt, men som kan komma att särskilt missgynna personer med bland annat viss religion. En sådan tillämpning kan dock vara tillåten om det finns ett berättigat syfte och de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet.

Av utredningsmaterialet framgår att det finns skilda uppfattningar om huruvida det funnits ett krav på handskakning, eller annan fysisk kontakt, från folkhögskolans sida för att få studera på aktuell kurs vid folkhögskolan. Enligt A fanns ett krav på att hon skulle hälsa genom handskakning för att få fortsätta studera på folkhögskolan. Folkhögskolan har dock uppgett att de hade kunnat anpassa aktiviteten med alternativa sätt att hälsa eller genomföra en annan typ av aktivitet om de hade fått information om att A inte kunde delta. Enligt B var han inte välkommen till folkhögskolan om han

inte hälsade med handskakning, medan folkhögskolan har uppgett att de aldrig ställt något sådant krav.

Mot denna bakgrund utvisar utredningen inte att folkhögskolan uppställer några krav på handskakning eller annan fysisk kontakt som särskilt kan missgynna sökande eller deltagare med viss religion.

DO bedömer sammantaget att utredningen inte ger stöd för att Jämshögs Folkhögskola har överträtt förbudet mot diskriminering som gäller för utbildningsanordnare.

DO avslutar härmed ärendet.

Beslut i detta ärende har fattats av Carolina Stiwenius efter föredragning av Caroline Larsson.

Detta beslut går inte att överklaga. De bedömningar som DO gör i beslut är inte juridiskt bindande och beslutet påverkar inte enskildas möjligheter att själva väcka talan om diskrimineringsersättning i tingsrätt.

Carolina Stiwenius
Sektionschef

En kopia av beslutet skickas till A respektive B.